Părintele Gheorghe Kapsanis
în dialog cu Părintele Ioanichie Bălan

ORTODOXIA ASTĂZI

ISBN 978-606-666-391-5

Părintele Gheoghe Kapsanis
în dialog cu
Părintele Ioanichie Bălan

ORTODOXIA ASTĂZI

Tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului
TEOFAN
Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

DOXOLOGIA
Iași, 2015

Părintele Gheoghe Kapsanis în dialog cu Părintele Ioanichie Bălan

Pentru început, vă rugăm să ne spuneți câteva cuvinte în legătură cu situația de astăzi a Ortodoxiei. Este evident faptul că Ortodoxia trece printr-o perioadă istorică cu totul deosebită.

Peste tot, astăzi, Ortodoxia este răstignită şi acest lucru dă naştere, pentru noi toți, la o responsabilitate deosebită, responsabilitatea acceptării crucii Ortodoxiei, dar şi cea a răbdării şi a rodirii duhovniceşti în răbdare. Pentru noi însă, crucea este în acelaşi timp şi înviere. Şi prin această cruce pe care o poartă aproape toate țările ortodoxe, credem că participăm şi la Învierea lui Hristos. Sperăm că harul lui Dumnezeu va întări pe toți ortodocşii, pentru a putea face față situațiilor critice de astăzi, ca să dăm mărturisire despre Hristos, aşa cum cere tradiția Bisericii noastre. Un lucru foarte important socotesc a fi ca noi, ortodocşii, să întărim colaborarea dintre noi. Ştim cu toții că astăzi forțe din afara Ortodoxiei colaborează împotriva Ortodoxiei.

Republicăm interviul acordat Arhim. Ioanichie Bălan de către Pr. Macarios Simonopetritul, publicat inițial în Arhim. Ioanichie Bălan, *Convorbiri duhovniceşti*, Editura Trinitas, Iaşi, 1995.

Nu vreau să le numesc. Sunt cunoscute aceste forțe. Ele provin, din păcate, chiar şi din spații creştine, neortodoxe, dar şi din partea unor oameni de alte religii, care şi în trecut au luptat mult împotriva Ortodoxiei.

În această întreagă mişcare de neutralizare a Ortodoxiei, noi, ortodocşii, trebuie să reacționăm, întâi de toate, prin cultivarea şi întărirea vieții spirituale. Cu cât devenim mai adevărați şi mai îmbunătățiți creştini ortodocşi, cu atât mai bine putem lucra împotriva altor forțe ale întunericului, dar şi prin colaborarea mai strânsă dintre noi, cum spuneam.

Colaborarea dintre noi şi, în special, a popoarelor ortodoxe din Balcani trebuie să devină realitate, nu atât din motive politice, cât din motive ce țin de întărirea noastră în credință. Acesta trebuie să fie primul motiv pentru care popoarele ortodoxe balcanice şi ruşii ortodocşi, împreună cu noi, să colaborăm mai mult, iar această colaborare să devină foarte concretă şi vizibilă, nu numai în idei şi pe plan teoretic, ci şi în practică. Ba chiar mai mult, aşa cum s-a propus cu câțiva ani în urmă – chiar şi noi am făcut această propunere –, ar fi bine să se facă o federație a statelor creştin-ortodoxe.

Subliniez din nou faptul că acest lucru nu trebuie să se întâmple pentru a organiza un fel de contraatac împotriva celor care ne atacă, ci pentru a ne întări şi a ne adânci în credinţa noastră. Pentru că, într-o astfel de colaborare, toate popoarele ortodoxe au de oferit zestrea lor duhovnicească întru îmbogăţirea comună şi în sprijinul efortului comun. Fiecare popor ortodox are darurile sale duhovniceşti specifice de la Dumnezeu şi poate să ajute şi celelalte popoare într-o reciprocă îmbogăţire duhovnicească panortodoxă. Există oameni sfinţi în toate neamurile ortodoxe, există mănăstiri în toate ţările ortodoxe, există locuri sfinte de închinăciune peste tot şi cultură teologică. Toate acestea trebuie să ni le oferim unii altora, aşa încât să ne întărim în credinţă şi să ne sporim zestrea noastră duhovnicească, dar să şi trăim unitatea panortodoxă.

Cred ca aceasta este marea responsabilitate de astăzi a ortodocşilor şi marea noastră misiune. Şi, în aceste eforturi, cred ca Sfântul Munte joacă un rol important, deoarece prin intermediul Sfântului Munte popoarele ortodoxe simt şi trăiesc unitatea lor, din moment ce sunt reprezentate aici toate ţările ortodoxe din lume şi, astfel, se întăresc în credinţă.

Ceea ce simțim noi este faptul că prin Sfântul Munte se împrospătează sângele Ortodoxiei. Vin aici oameni, creştin-ortodocşi din toată lumea, şi îşi înviorează credința şi evlavia. Aici trăiesc credința autentică a Bisericii şi acest lucru constituie o foarte importantă întărire şi un substanțial ajutor pentru Bisericile mult încercate din care fac parte.

Noi ne bucurăm că Biserica românească nu încetează a se lupta, că se află acum într-o perioadă de eliberare politică şi credem că această Biserică a fost vie şi până acum şi va fi prezentă şi acum, ajutând poporul român ortodox să rămână credincios lui Hristos şi tradiției sale. Sperăm şi în continuarea colaborării dintre greci şi români, colaborare care în trecut a adus atâtea roade.

Vă referiți insistent la nişte forțe obscure care fac front comun împotriva Ortodoxiei. Între armele pe care le folosesc aceste forțe se află cumva şi exacerbarea sentimentului naționalist? Se vorbeşte despre acest lucru, îndeosebi în Balcani.

Sigur că naționalismul este întotdeauna folosit împotriva unității Bisericii. Astăzi, într-adevăr, trăim o perioadă de creştere a naționalismului, chiar şi între neortodocşi.

Aceştia îl folosesc împotriva ortodocşilor, aşa cum s-a întâmplat recent în Albania.

Noi trebuie să ne păzim de un astfel de naţionalism. Să fim patrioţi. Trebuie să fim patrioţi, deoarece patria noastră, a fiecăruia, este un dar de la Dumnezeu. Însă, în acelaşi timp, să nu fim naţionalişti radicali, pentru că naţionalismul exclusivist este păcat, aşa cum l-a calificat şi l-a condamnat şi Patriarhia Ecumenică, împreună cu rasismul. Trebuie să ne luptăm pentru o trăire a Ortodoxiei şi pe plan naţional, dar, în acelaşi timp, dincolo de acesta, şi pe plan universal, aşa cum este tradiţia noastră.

Dacă am compara situaţia de astăzi a Ortodoxiei cu alte perioade, care ar fi concluzia? Puteţi să faceţi o astfel de comparaţie?

Acest lucru nu poate fi făcut în câteva cuvinte. Întotdeauna există puncte comune între diferitele perioade istorice, după cum există şi diferenţe.

Punctul comun al tuturor perioadelor din istoria Bisericii este acela că, întotdeauna, Antihristul luptă împotriva lui Hristos şi a Bisericii Lui. De aceea niciodată creştinii nu au avut răgaz de odihnă şi nici nu-şi pot găsi liniştea în această lume. Ei trăiesc aici, dar orientaţi spre cer. Biserica trece prin

lume, sfinţeşte lumea, dar nu rămâne în lume şi nu se confundă cu lumea.

Credeţi că un anume sistem politic poate influenţa hotărâtor Ortodoxia şi credinţa, în general?

Sistemele politice sunt din lumea aceasta, dar unele dintre ele sunt mai aproape de duhul Bisericii, altele mai departe. Noi avem de ales dintre acestea pe cele care sunt mai umane, mai libere, mai democratice şi, mai ales, pe cele care respectă tradiţiile popoarelor, Ortodoxia şi Biserica.

Ne puteţi spune câteva cuvinte despre ecumenism? Este o problemă actuală.

Ecumenismul este un cuţit cu două tăişuri. Dacă se face într-o manieră corectă, poate să ajute, şi ajută atunci când face cunoscută Ortodoxia eterodocşilor, când îi cheamă să cunoască Ortodoxia pe care nu o cunosc.

Când însă confundă Ortodoxia cu celelalte confesiuni creştine şi le aşază pe acelaşi nivel, atunci face rău ortodocşilor, deoarece încet, încet, se relativizează conştiinţa ortodoxă şi poporul dobândeşte o conştiinţă sincretistă, adică, mai mult sau mai puţin, toţi suntem la fel, şi că nu are mare importanţă ce crede fiecare; important este să crezi

în Iisus Hristos, iar „problemele dogmatice", spun ei, „sunt amănunte". În felul acesta, ortodocşii îşi pierd conştiinţa ortodoxă şi pot deveni uşor victime ale eterodocşilor.

De aceea, trebuie să fim foarte atenţi şi în ceea ce priveşte participarea la Consiliul Mondial al Bisericilor (C.M.B.). Noi credem că Ortodoxia nu trebuie să participe la Consiliul Mondial al Bisericilor aşa cum participă astăzi, deoarece intră în aceeaşi categorie cu grupările protestanţilor, care nu pot fi nici măcar numite Biserici. Până la adunarea generală a C.M.B. de la New Delhi (1961), ortodocşii participau, dar întotdeauna făceau o declaraţie separată şi se pronunţau ca Biserică Ortodoxă. Dacă nu greşesc, textul declaraţiei de la New Delhi a fost redactat de teologul ortodox George Florovsky. Din nefericire, după New Delhi, au fost mult influenţaţi unii teologi ortodocşi, şi chiar dintre ai noştri, şi au convins Bisericile Ortodoxe – după părerea mea foarte rău au făcut – să nu mai vorbească, să nu mai facă declaraţii separate ca Biserică Ortodoxă, ci să se vorbească la C.M.B. şi în numele ortodocşilor.

Astfel, vocea Ortodoxiei nu mai apare, se pierde. Ortodocşii nu mai apar ca reprezentând Biserica cea Una, Sfântă, Apostolică

şi Sobornicească, la care trebuie să revină eterodocşii. Textul de la New Delhi este foarte interesant. El spunea despre ortodocşi că are sens să se afle acolo, deoarece transmit celorlalţi experienţa şi tradiţia Bisericii nedespărţite a celor opt secole, pe care ceilalţi au pierdut-o. În acest sens, ortodocşii pot participa la mişcarea ecumenică. Dar într-o aglomeraţie panprotestantă, la care nici măcar Biserica Romano-Catolică nu participă, nu cred că are sens ca ortodocşii să participe.

Ce ne puteţi spune despre dialogul cu Biserica Catolică?

Dialogul cu catolicii este, într-adevăr, o mare problemă. Sfântul Munte a avut întotdeauna rezerve. Am susţinut poziţia următoare: dacă Biserica doreşte să facă acest dialog, el să aibă loc, dar să se desfăşoare totdeauna pe baza sfintelor canoane ale tradiţiei ortodoxe.

Atunci am fost consideraţi fanatici de către unii, spunând ca aghioriţii nu au minţi deschise. Evenimentele însă, şi cele mai recente cu uniţii, au dovedit că aghioriţii nu au fost fanatici, ci au avut dreptate. Evenimentele ne-au dat dreptate, măcar să nu ne fi dat, dar, din nefericire, ne-au dat dreptate.

Dialogul este deocamdată întrerupt. Patriarhia Ecumenică şi celelalte Biserici Ortodoxe pun ca primă temă problema uniţilor.

Noi credem că trebuie să fim foarte atenţi ca toate întâlnirile şi manifestările noastre comune cu romano-catolicii să fie în cadrul sfintelor canoane. Să nu mai facem slujbe comune, să nu mai îngăduim ca ierarhii neortodocşi să binecuvânteze pe credincioşii ortodocşi.

Dialogul să se desfăşoare cu demnitate şi să continue numai după ce va fi depăşită tema uniaţiei. Altfel nu are sens. Este un joc al Vaticanului, deoarece într-o mână ţine ramura de măslin, iar în cealaltă sabia.

Vă rugăm să binevoiţi a face o sumară evaluare critică a teologiei ortodoxe contemporane.

Cred că teologia noastră a suferit o dublă înstrăinare: înstrăinarea de viaţa Bisericii şi înstrăinarea de omul contemporan. Şi cea de-a doua a survenit tocmai din cauză că nu a fost o teologie care să se hrănească din viaţa pastorală, din spiritualitatea Bisericii şi din monahism. În consecinţă, pentru a deveni cu adevărat ortodoxă şi actuală, teologia trebuie să devină bisericească şi pastorală. Aceasta este şi exigenţa timpului. Şi acest lucru se va întâmpla numai dacă teologii

noştri se vor lega strâns de izvoarele vieții noastre bisericeşti, aşa cum sunt parohia, Sfânta Liturghie, cultul Bisericii, mănăstirile şi Sfinții Părinți.

Credeți că s-a făcut vreun pas în această direcție?

Sunt exemple bune, dar nu este ceva general. Din nefericire, am fost influențați de şcoala germană, întru totul străină de Ortodoxie. Şi continuăm să fim influențați de învățături şi confesiuni eterodoxe, deoarece noi, ortodocşii, suntem nevoiaşi, aserviți, şi credem că străinii dețin orientările şi principiile sănătoase şi ne lăsăm influențați de aceştia. Dar au existat şi există şi teologi ortodocşi mari, ca părintele George Florovsky, părintele Dumitru Stăniloae, părintele Sofronie de la Essex şi alții, care au dat un suflu nou teologiei şi au arătat că adevărata teologie ortodoxă este bisericească (eclezsială), pastorală şi actuală.

Considerați că locul firesc al unei Facultăți de Teologie este într-o Universitate sau în Biserică?

Cred că o Facultate de Teologie trebuie să funcționeze într-un mediu care să amintească de mănăstire şi să fie liturgică. Profesorii

trebuie să locuiască împreună cu studenții în incinta facultății, să aibă slujbe zilnice, să aibă comuniune frățească şi duhovnicească. Deoarece o organizare a facultăților de teologie ca cea de astăzi nu numai că nu este în nici un fel eclezială (bisericească), dar nici măcar umană.

Nu ajută pe oameni să aibă nici cele mai elementare relații umane pe care trebuie să le aibă orice om, cu atât mai mult creştinul. Lipsa comuniunii, lipsa dragostei este un mare dezavantaj al facultăților de teologie de astăzi. Trebuie să se cultive un duh de dragoste în Hristos, între profesori şi între studenți, între studenți întreolaltă. Ceea ce pare a domni astăzi în facultățile de teologie este separația, şi nu unitatea. Chiar şi clădirile facultăților de teologie, arhitectura lor, arată această dezbinare; nu arată unitate. Când am vizitat prima dată noul sediu al Facultății de Teologie din Atena, am spus că arhitectura clădirilor exprimă ceea ce este astăzi o facultate de teologie, un lucru fără unitate, fără centru.

O mănăstire, chiar şi din punct de vedere arhitectonic, arată că are o viață duhovnicească, deci că are centru. Şi în jurul Sfântului Jertfelnic, al Sfântului Altar, al bisericii, se organizează întreaga viață. Se vede clar

care este axa. Aşa cum sunt organizate, facultăţile de teologie se arată a fi fără axă, fără centru. De aceea, domneşte separarea, scindarea. Părintele G. Florovsky spunea că nu poate să urce la catedră pentru a ţine cursuri, dacă nu a fost mai întâi la Altar să slujească. Pentru că teologia este continuare a Sfintei Euharistii. Nu poate fi înţeleasă o teologie în afara Tainei Sfintei Euharistii.

Antepenultima mea întrebare se referă la monahism. Se vorbeşte în lumea ortodoxă de o criză şi în monahism, în monahismul ortodox; o criză care a depăşit, se pare, curba de jos, din moment ce astăzi se observă chiar o înflorire a monahismului.

Cu ajutorul lui Dumnezeu, se observă astăzi o înflorire a monahismului şi în Sfântul Munte, dar şi la mănăstirile de maici din Grecia. Există suflete evlavioase care se dedică vieţii monahale şi luptă. Trebuie să fim atenţi ca această înflorire a monahismului să se facă pe baza tradiţiei noastre şi monahismul nostru să fie ceea ce a fost întotdeauna. Noi nu putem să facem un monahism caracterizat de activism, nu este în tradiţia noastră şi nu exprimă duhul credinţei şi al teologiei noastre ortodoxe.

Avem pe marii Părinţi ai Bisericii noastre, pe Sfântul Grigorie Palama şi pe alţi Părinţi

ai Bisericii, care sunt adevărații noştri dascăli în adevărata viață monahală. Se cuvine ca noi să-i urmăm cu smerenie. Din fericire, în toate popoarele ortodoxe există sfinți şi părinți duhovniceşti, purtători ai monahismului ortodox adevărat, pe care cei mai tineri trebuie să-i urmeze cu smerenie. Unul dintre ei este şi părintele Cleopa din România, de la Mănăstirea Sihăstria, pe care am avut ocazia să-l cunoaştem aici, la mănăstirea noastră.

Doriți să transmiteți un mesaj special poporului român ortodox?

Vreau mai întâi să spun că admir poporul român pentru răbdarea de care a dat dovadă în foarte dificilii ani sub regimul comunist şi apreciez foarte mult evlavia sa, credința sa, dragostea sa pentru Dumnezeu. Îi rugăm pe toți frații români ortodocşi, preoți, monahi şi mireni, să se roage pentru unitatea tuturor popoarelor ortodoxe şi pentru Sfântul Munte, care, cu ajutorul lui Dumnezeu, este cetatea Ortodoxiei.

Ar ajuta contactele mai dese între monahii ortodocşi?

Ar ajuta, dar, întrucât suntem monahi, nu trebuie să călătorim prea mult.

În aceeaşi serie au apărut:

1. Avva Iulian Pomerius, *Sfaturi către preoți despre viața contemplativă*

2. Schimonahul Nicodim din Pustia Karuliei, *Învățături despre rugăciunea lui Iisus*

3. *Sfântul Amfilohie de la Poceaev, tămăduitorul celor deznădăjduiți*

4. Kallistos Ware, Mitropolit de Diokleia, *Rugăciunea lui Iisus în scrierile Sfântului Grigorie Sinaitul*

5. Părintele Eusebiu Giannakakis, *Să coborâm cerul în inimine noastre!*

6. *Învățăturile şi omiliile Sfântului Gavriil, duhovnicul Mănăstirii „Şapte Lacuri"*

7. *Noul Mucenic Alexei din Elnat, cel nebun întru dragostea lui Hristos*

8. Părintele Emilianos Simonoperitul în dialog cu Părintele Ioanichie Bălan, *Viața monahală în Sfântul Munte*

9. Părintele Gheorghe Kapsanis în dialog cu Părintele Ioanichie Bălan, *Ortodoxia astăzi*

Redactor: Ioan-Lucian Radu
Corector: Lia Gociu
Tehnoredactor: Alina Andrei
Design: Gabriela Radu
DTP: Leonard Lunguleac

Bun de tipar: 2015 Apărut: 2015
Editura Doxologia, Cuza-Vodă 51, 700038, IAȘI
Tel.: (0232)216693; (0232)218324; Fax: (0232)216694
http://www.edituradoxologia.ro,
E-mail: editura@doxologia.ro